

N:o 82.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 13 Maj 1868.

— — — — Andra Kammaren den 13 — —

Riksdagens underdåniga Skrifvelse, angående dels postskjutsens skiljande från jordbruket, dels vidtagande af åtgärder till ytterligare lindring i gästgifveri-, håll- och reserv-skjutsen.

(Stats-Utskottets Utlåtande N:o 64.)

S. A. K.

Uti särskilda hos Riksdagen gjorda framställningar hafva förslag blifvit väckta om så väl post-, som gästgifveri-, håll- och reserv-skjutsens skiljande från jordbruket och öfvertagande af Staten.

Redan vid 1859—1860 års riksdag förklarade Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 26 Oktober 1860, att de, i anledning af Eders Kongl. Maj:ts i sammanhang med väckt fråga om ordnande af skjutsningsbesväret i allmänhet framställda förslag om postföringsskyldighetens skiljande från jordbruket, funnit godt den nådiga framställningen på det sätt bifalla, att postföringsskyldigheten, måtte, i den mån Eders Kongl. Maj:t funne sådant lämpligen kunna ske, från jordbruket skiljas, emot åliggande för posthemmanen att fullgöra de onera, från hvilka de hittills varit i egenskap af posthemman befriade och att, såsom följd häraf, posthemmanen tillförbundos att, i likhet med andra i skjutslag indelade hemman, deltaga i det allmänna skjutsningsbesväret, såsom det komme att utgöras. För den ökade kostnad, som genom dymedelst uppkommande förhöjning i postskjutslegan beräknats uppstå, ställde Rikets Ständer till Eders Kongl. Maj:ts disposition ett årligt reservationsanslag af 70,000 Riksdaler Riksmünt, med bemyndigande tillika för Poststyrelsen att använda de besparingar, som å detta anslag kunde göras, till ordnande å postvägar af gemensam befordran för post och resande. Eders Kongl.

Maj:t, som vid pröfning af denna underdåniga framställning ansåg, att något allmännare upphäfvande på en gång öfver hela riket af postskjutsskyldigheten icke borde för det dåvarande ifrågakomma, utan den af Rikets Ständer äsyftade förändring i sättet för postens fortskaffande under dåvarande förhållanden och till en början lämpligast böra, i enlighet med hvad redan till någon del egt rum, åstadkommas genom inrättande å de mest befarna postlinierna af s. k. postdiligenser, afsedda att fortskaffa på en gång post, paketer och resande, meddelade i följd häraf, i skrifvelse till Generalpoststyrelsen af den 21 Juni 1861, nådig föreskrift om anordnande af ett större antal diligenslinier, hvarjemte förordnades, att postverket i händelse af behof egde såväl för befordrande af postdiligenserna, som för förenade bref- och paketposter samt i vissa fall äfven för vanlig brefpost, anlita gästgifveri-, håll- och reservskjuts mot förhöjd lega enligt uppgifna grunder. I följd af denna anordning blef den postföring, som af posthemman bestriddes, minskad med 85,000 mil på året, då särskildt räknades den väglängd, som af hvarje till postföring använd häst tillryggalades.

Härigenom blefvo visserligen en stor del posthemmansinnehafvare befriade från utgörande af postskjuts, men deremot ernåddes icke i någon mån det ändamål, Rikets Ständer med anvisande af ofvanberörda anslag afsett, eller postskjutsens skiljande från jordbruket, då skjutsningen blott öfverflyttades från posthemmanen till i allmänhet skjutsskyldige hemman. Anslaget behöfde icke heller anlitas, utan blef vid påföljande riksdag indraget, men deremot anvisade Rikets Ständer då, jemlikt underdånig skrifvelse af den 19 November 1863, ett reservationsanslag till enahanda belopp, 70,000 Riksdaler, för att af poststyrelsen användas till postdiligensernas fortskaffande på sådant sätt, att de skjutsskyldige ej dermed betungades. Först genom de åtgärder, som häraf blefvo en följd, bereddes i sjelfva verket jordbruket lindring, i det sedermera befordringen af all diligenspost samt till större delen äfven af annan post blifvit ställd på beting. Så utgjorde under nedannämnda år antalet mil, för hvilket lega blifvit utbetald:

	1864.	1865.	1866.
för diligenspost	139,676.	365,697.	352,880.
„ annan betingad skjuts	49,774.	104,863.	120,254.
„ posthemmansskjuts	76,538.	68,814.	64,554.
„ gästgifveriskjuts	103,360.	47,409.	41,575.

Posthemmanen i hela riket, som år 1859 utgjorde 746 med sammanlagdt 495½ mantal hafva genom sedermera skedda indragningar minskats

vid slutet af år 1864 till 400 med tillhopsa	218¼ mantal,
„ „ „ „ 1865 „ 331 „ „	179¼ „
„ „ „ „ 1866 „ 314 „ „	167½¼ „

Det onus, postskjutsskyldigheten innebär, är således numera redan till väsendtligaste delen från jordbruket aflyftadt, men de upprepade framställningar om postskjutsskyldighetens borttagande, som vid riksdagarne blifvit gjorda, antyda, att äfven den jemförelsevis mindre betydliga posthemmansskjuts, som ännu utgår, i vissa orter kännes tryckande, och det synes derföre önskvärdt, om detta onus kunde, utan synnerlig olägenhet för det allmänna, helt och hållet upphöra. Enligt tillgängliga uppgifter utgjorde under år 1865 medelbeloppet af lega per häst och mil för postdiligensernas fortskaffande 1 Riksdaler 23 öre, och då den nuvarande

posthemmansskjutsen till en del betalas efter 80 öre milen samt vanlig postskjuts otvifvelaktigt kan betingas till lägre lega än diligensskjutsen, torde de kostnader, som af de ännu återstående posthemmanens indragning skulle föranledas, icke kunna antagas blifva så betydliga, att därför skulle med en sådan indragning ytterligare anstå, helst från dessa kostnader bör afräknas ej mindre den för postverket nu med 2,672 Riksdaler 1 öre utgående roteringsersättning till roterade posthemman, än äfven den godtgörelse, Statsverket komme att vinna genom de rotevakansafgifter, som efter förändringen böra af de nuvarande roteringsfria posthemmannen erläggas. Riksdagen, som föreställer sig, att denna ökade kostnad bör kunna af postverket med dess nu beräknade inkomster utan särskildt anslag bestridas, får alltså i underdånighet dels anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga sådana åtgärder, att postskjutsskyldigheten må, så skyndsamt som lämpligen kan ske, från jordbruket skiljas, emot åliggande för posthemmanen att fullgöra de onera, från hvilka de hittills varit i egenskap af posthemman befriade, dels och hemställa, att, derest, af brist på medel, hinder för hela postskjutsens ställande på beting skulle möta, Eders Kongl. Maj:t då måtte till Riksdagen göra den nådiga framställning, hvartill omständigheterna kunna föranleda.

Vidkommande åter gästgifveri-, håll- och reservskjutsen, har vid den profning, som under de sednare riksdagarne egnats hithörande frågor, den åsigt städse gjort sig gällande, att den lämpligaste, om ej enda, vägen för undanrödjande af skjutsningsskyldighetens menliga inverkan på jordbruket vore skjutslegans höjande, så att den resande komme att betala hvad skjutsen under gynsamma förhållanden kunde anses vara värd, samt inrättandet af entreprenader och Statens mellankomst på de ställen, der entreprenadens uppehållande skulle för de skjutskyldige hemmanen blifva alltför tryckande. De af Eders Kongl. Maj:t genom nådig Kungörelse den 14 December 1866 meddelade stadganden, bland annat om skjutslegans höjande till 1 Riksdaler 50 öre i stad och 1 Riksdaler 20 öre på landet, hafva, enligt hvad Riksdagen af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i ämnet afgifna berättelser inhemtat, kraftigt medverkat till inrättandet af entreprenader, och beträffande de bidrag, som från skjutskyldige hemman till entreprenadernas uppehållande utgöras, utvisa länsstyrelsernas i sådant hänseende till Eders Kongl. Maj:t insända uppgifter, att bidraget utgått för hvarje skjutskyldigt helt förmedlat mantal:

vid 8 gästgifvaregårdar med mindre än 1 R:dr öfver 16 R:dr mantalet,									
" 117	"	"	emellan 1 R:dr och 10 R:dr öfver 16 R:dr mantalet,						
" 67	"	"	" 10	"	"	20	"	"	"
" 38	"	"	" 20	"	"	30	"	"	"
" 22	"	"	" 30	"	"	40	"	"	"
" 23	"	"	" 40	"	"	50	"	"	"
" 25	"	"	" 50	"	"	60	"	"	"
" 17	"	"	" 60	"	"	70	"	"	"
" 6	"	"	" 70	"	"	80	"	"	"
" 17	"	"	" 80	"	"	90	"	"	"
" 3	"	(Skatt-							
ungbyen och Gran-		garde i Koppar-							
bergs län samt Si-		monstorp i Bråbo							
härad af Östergöt-		lands län)	"	"	90	"	"	100	"

vid 4	gästgifvaregårdar (Åby i Kalmar län, Arvika köping i Wermlands län samt Krokforss och Orrnäs i Wester- Norrlands län)		med emellan 100 R:dr och 110 R:dr öfver 16 R:dr mantalet,
" 2	gästgifvaregårdar (Tyngsjön i Koppar- bergs län och Bjurbäcken i Wermlands län)	" " 110	" " 120 " " " "
" 3	gästgifvaregårdar (Borsna i Kronobergs län, Stenåsen i Wermlands län och Texan i Wester-Norrlands län)	" " 120	" " 130 " " " "
" 2	gästgifvaregårdar (Böle i Kopparbergs län och Webomark i Westerbottens län)	" " 130	" " 140 " " " "
" 2	gästgifvaregårdar (Ofvansjö och Wassnäs i Wester-Norrlands län)	" " 150	" " 160 " " " "
" 1	gästgifvaregård (Högforss i Örebro län)	" " 160	" " 170 " " " "
" 3	gästgifvaregårdar (Bergsäng och Näs i Wermlands län samt Lingbo i Gefleborgs län)	" " 170	" " 180 " " " "
" 1	gästgifvaregård (Råda i Wermlands län)	" " 190	" " 200 " " " "
" 1	gästgifvaregård (Särna i Kopparbergs län)	" 218	R:dr 46 öre på mantalet,
" 1	gästgifvaregård (Kårböle i Gefleborgs län)	" 240	" — " "
" 1	gästgifvaregård (Håen i Kopparbergs län)	" 247	" 97 öre "
" 2	gästgifvaregårdar (Brattforshyttan		

	och Yngshyttan i Wermlands län)	med 256 R:dr	—	på mantalet,
"	1 gästgifvaregård (Triabo i Kalmarlän)	" 282	" 35 öre	" "
"	1 gästgifvaregård (Bogerud i Werm- lands län)	" 352	" 65 öre	" "
"	1 gästgifvaregård (Långbanshyttan i Wermlands län)	" 1,303	" 27 öre	" "

S:a 369.

Då entreprenadernas antal utgör, förutom 14 nya skjutsinrättningar, som ej äro med skjutslag försedda, 883, förefinnes således vid 514 gästgifvaregårdar entreprenad, dertill antingen de skjutsskyldige icke lemna något bidrag eller åtminstone bidraget icke öfverstiger 16 Riksdaler på helt mantal.

Ehuruväl genom det allmänna inrättandet af entreprenader och det understöd af statsmedel, som från det å Sjette Hufvudtiteln uppförda anslag å 125,000 Riksdaler kommer de skjutslag till del, som till entreprenadernes uppehållande erlägga å landet utöfver 16 Riksdaler för mantalet och i stad mera än 24 Riksdaler för hvarje fullt hundratal af stadens inneväanare, och hvilket understöd för åren 1865 och 1866, då anslaget utgjorde blott 100,000 Riksdaler, uppgått till hälften af hvad de skjutsskyldige utöfver nyssnämnda bidrag tillskjutit, skjutsningstungan kan anses i allmänhet väsendtligen lättad, qvarstår emellertid likväl det förhållande, att i en del orter de skjutsningsskyldiges bidrag fortfarande uppgå till så höga belopp, att de måste anses särdeles betungande, men för att kunna tillförlitligen bedöma, huruvida särskilda åtgärder lämpligen kunna och böra vidtagas för att undanrödja de utomordentliga missförhållanden, som i detta hänseende inom vissa orter ega rum, erfordras en speciell utredning af de orsaker, som vid de särskilda skjutsstationerna betinga svårigheten att anordna entreprenad. En sådan, på noggranna undersökningar genom kronobetjeningen grundad, utredning är så mycket mera af nöden, som, enligt hvad upplyst blifvit, entreprenaderna på en del ställen varit endast skenbara och åstadkommits endast för att bereda de skjutsskyldige, som efter enskild öfverenskommelse fortfarande uppehållit skjutsningen, dels högre skjutslega och dels särskildt understöd af statsmedel.

På grund af hvad sålunda förekommit, föranlåtes Riksdagen i underdånighet anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta genom vederbörande länsstyrelser noggrannt utreda de förhållanden, som kunna anses betinga de höga bidragen för entreprenadinrättningar å alla de ställen, der dessa bidrag uppgå till anmärkningsvärdt höga belopp, eller åtminstone der de öfverstiga 50 Riksdaler på hvarje helt hemman, eller för stad enahanda belopp för hvarje fullt hundratal af stadens inneväanare, samt att Eders Kongl. Maj:t ville låta för Riksdagen framlägga den sålunda åstadkomna utredning, jemte förslag till de åtgärder, hvilka för undanrödjande af de missförhållanden, som i verkligheten må ega rum, kunna finnas mest lämpliga.

Riksdagen framhärdar etc.

Stockholm den 13 Maj 1868.